هدية
HADIYAH

د عامو خلکو لپاره مهم درسونه

الدروس المهمة لعامة الأمة

پښتو

بشتو

ليکوال

سماحة الشيخ عبد العزيز بن عبد الله بن باز رحمه اللّه

ح جمعية خدمة المحتوى الإسلامي باللغات ، ١٤٤٦هـ

بن باز ، عبدالعزيز
الدروس المهمة لعامة الأمة - بشتو. / عبدالعزيز بن باز - ط١. .-
الرياض ، ١٤٤٦هـ
٢٥ ص ؛ ..سم

رقم الإيداع: ١٤٤٦/١٤٢٥٢
ردمك: ٩٧٨-٦٠٣-٨٥١٧-٩٠-١

الدروس المهمة لعامة الأمة

د عامو خلکو لپاره مهم درسونه

لیکوال

سماحة الشيخ عبد العزيز بن عبد الله بن باز رحمه اللّه

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمة:

الحمد لله رب العالمين، والعاقبة للمتقين، وصلى الله وسلم على عبده ورسوله نبينا محمد، وعلى آله وأصحابه أجمعين.

أما بعد:

دا لنډي او ګټوري خبرې دي چې د اسلام دين په اړه دي چې عامه خلک بايد د دې اړه پوهه ولري. ما دا کتاب ته (**الدُّرُوْسُ المُهِمَّةِ لِعَامَّةِ الأُمَّةِ**)[1]، (**د عامو خلکو لپاره مهم درسونه**) نوم ورکړی دی.

زه له اللّه څخه غواړم چې دغه کتاب مسلمانانو ته ګټور کړي او زما له خوا يې ومني، بېشکه هغه ډېر جواد او کريم ذات دی.

عبد العزيز بن عبد اللّه بن باز

(١) د هغه د "فتواګانو او متنوعو مقالو ټولګه" په دريم ټوک کې خپور شوی دی، مخونه (٢٨٨- ٢٩٨).

لومړی درس: د فاتحې سورت او لنډ (قصار) سورتونه:

سورة فاتحه او د سورة زلزله څخه تر سوره ناس پورې لنډ سورتونه باید په سمه توګه ولوستل شي، د قرائت تصحيح، حفظ، او د هغه څه شرح کول چې پوهېدل يې لازم دي.

دويم درس: د اسلام ارکان:

د اسلام پنځه ارکان تشريح کول، لومړی او تر ټولو مهم رکن: ګواهي ورکول چې هېڅ حق معبود نشته مګر يو الله، او محمد د اللّٰه رسول دی، د معناوو له شرحې سره، د دې معنی دا ده: (لا إله) د هر هغه څه نفي کول چې د اللّٰه پرته يې عبادت کېږي، (إلا اللّٰه) د يوازي اللّٰه عبادت تاييدول چې د هغه سره هېڅ شريک نشته. د "لا إله إلا اللّٰه" شرطونه: پوهه (جهل ردول)، يقين (شک ردول)، اخلاص (شرک ردول)، رېښتيا (دروغ ردول)، مينه (کينه ردول)، اللّٰه تعالی ته غاړه کېښودل (شرک ردول)، قبول (رد نه کول)، او کفر (د غير اللّٰه عبادت ردول). دا شرطونه په دې دوو شعري بيتونو کې را غونډ شوي دي:

علم، يقين، اخلاص، او ستا صداقت ... مينه، اطاعت، او د هغې منل.

او اتم يې اضافه شوی دی چې هغه ستا کفران او انکار دی ...
پرته له اللّه څخه، د هغه سيالانو څخه چې معبود گرځول شوي دي.

د محمد رسول اللّه معنی او اړتياوې:

د هغه د هر خبر تصديقول، د هغه د اوامرو اطاعت کول، د هغو څيزونو څخه ځان ساتل چې له هغې څخه يې منع کړي دي، د اللّه تعالی يوازې په هغه څه عبادت کول چې هغه او رسول يې صلی اللّه عليه وسلم شرع کړي دي. بيا زده کوونکي ته د اسلام پاتې پنځه رکنونه تشريح کول، او هغه دا دي: لمونځ، زکات، د رمضان روژه، او د کعبې حج کول د هغه چا لپاره چې د ادا کولو توان يې لري.

دريم درس: د ايمان شپږ رکنونه:

او دا رکنونه شپږ دي:

دا چې په اللّه تعالی، د هغه په ملايکو، د هغه په کتابونو، د هغه په رسولانو او د آخرت په ورځ ايمان راوړې، او د اللّه تعالی له لوري په د خير او شر تقدير ايمان راوړې.

څلورم درس: د توحيد او شرک ډولونه:

د توحيد د ډولونو شرح، چې هغه درې دي: د ربوبيت توحيد، د الوهيت توحيد، د اسماء او صفاتو توحيد.

د ربوبیت توحید: په دې باندې ایمان لرل چې اللّه د هر شي خالق او مدبر دی، او په هغو کې هېڅ شریک نه لري.

د الوهیت توحید: ایمان لرل په دې چې اللّه سبحانه یوازینی حق معبود دی، په دې کې هېڅ شریک نه لري، دا د (لا إله إلا اللّه) معنی ده، په بل عبارت، د دې جملې معنی داده چې: په حق سره هېڅ معبود نشته مگر اللّه، له دې امله ټول عبادتونه لکه لمونځ، روژه، او همداسې نور باید یوازې د اللّه لپاره خالص وي، او د دې څخه هېڅ څه بل چا ته تخصیصول روا نه دي.

د اسماء او صفاتو توحید: د قرآن کریم او صحیحو احادیثو له مخې د اللّه تعالی په نومونو او صفتونو په سمه توګه باندې ایمان لرل، او د اللّه تعالی لپاره د هغو اثبات، پرته له تحریف، انکار، څرنګوالي، او تشبیه څخه؛ د اللّه تعالیٰ د دې قول د عملي کولو له مخې: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۝١ اللَّهُ الصَّمَدُ ۝٢ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ۝٣ وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُوًا أَحَدٌ ۝٤﴾ [الصمد: ١-٤] **ژباړه:** «اې نبي! ته (دوی ته) ووایه: شان دا دی چې اللّه یو دی. ژباړه: هم دا اللّه بې نیازه (بې حاجته) دی. ژباړه: نه یې (څوك) زېږولی دی او نه دی (له چا) زېږول شوی دی. ژباړه: (او نه ورله څوک سیال او برابر شته». [الصمد سورت: ١-

٤ آيتونه]، او د الله تعالى دا قول: ﴿... لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿١١﴾﴾ [الشورى: ١١]. ژباړه: «د هغه په مثل هيڅ شى نشته او هم دغه ښه اورېدونکى، ښه ليدونکى دى». [الشورى سورت: ١١ آيت]، ځيني علماو توحيد دوه ډوله بللى دى، د اسماء او صفاتو توحيد يې د ربوبيت سره يو ځاى کړى دى او په دې کې هيڅ ستونزه او مناقشه نشته؛ ځکه چې معنى او مقصود په دواړه ډولونو کې روښانه دى.

د شرک درې ډولونه دي: لوى شرک، کوچنى شرک، او پټ شرک.

لوى شرک: د هغه چا لپاره چې پرې مړ شي، د عملونو د ضايع کېدو او په اور کې د تل پاتې کېدو سبب گرځي، لکه څنگه چې الله تعالى فرمايلي دي: ﴿... وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحَبِطَ عَنْهُم مَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٨٨﴾﴾ [الأنعام: ٨٨]. ژباړه: «او که چېرې هغوى شرک کړى وَى (، نو) له هغوى نه به خامخا ضايع شوي وو هغه عملونه چې دوى به کول». [الأنعام سورت: ٨٨ آيت]، او الله پاک فرمايلي: ﴿مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَن يَعْمُرُوا مَسَاجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَىٰ أَنفُسِهِم بِالْكُفْرِ أُولَٰئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ وَفِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ ﴿١٧﴾﴾ [التوبة: ١٧].

ژباړه: «د مشرکانو لپاره دا حق نشته چې د اللّه جوماتونه اباد کړي، په داسې حال کې چې په خپلو ځانونو باندې د کفر ګواهي کوونکي دي، دغه خلک (چې دي) د دوی عملونه ضایع شوي دي او دوی به په اور کې تل ترتله وي». [التوبة سورت: ۱۷ آیت]، او څوک چې په لوی شرک باندې مړ شي، هغه نه بخښل کېږي، او جنت هغه باندې حرام دی، لکه څرنګه چې اللّه تعالی فرمایلي دي: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَاءُ ...﴾ [النساء: ٤٨]. **ژباړه:** «بېشکه اللّه نه بخښي دا چې له هغه سره دې (څوك) شریك کړی شي او هغه بخښي هغه (ګناه) چې له دې (شرك) نه کمه وي د چا لپاره چې وغواړي». [النساء سورت: ٤٨ آیت]، او اللّه سبحانه و تعالی فرمايي: ﴿... إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنصَارٍ ﴿٧٢﴾﴾ [المائدة: ٧٢] **ژباړه:** «بېشکه خبره دا ده چې څوک له اللّه سره شریک نیسي، نو یقینًا په هغه باندې اللّه جنت حرام کړی دی او د هغه استوګنه اور دی او د ظالمانو لپاره هېڅوک مرستندوی نشته». [المائدة سورت: ۷۲ آیت] .

د لوی شرک له ډولونو څخه: د مړو څخه غوښتل، د بوتانو عبادت کول، له هغوی څخه مرسته غوښتل، هغوی ته نذر کول،

هغوی ته قرباني کول، او داسې نور.

کوچنی شرک: هغه شرک دی چې د کتاب (قرآن) او سنت په نصونو کې د شرک په نامه یاد شوی، خو د لوی شرک له جنس څخه نه دی، لکه: ریاء (ځان ښودنه) په ځینو عملونو کې، د غیر اللّه په نامه قسم خوړل، او داسې ویل: (مَا شَاءَ اللّٰهُ وَشَاءَ فُلاَنٌ)، **ژباړه:** «هر څه چې اللّه او فلانی یې وغواړي»، او داسې نور، د رسول اللّه صلی اللّه علیه وسلم د دې قول په اساس: **ژباړه:** «تر ټولو زیات وېرووونکی شی چې زه د هغه په اړه پرتاسو ډارېږم هغه کوچنی شرک دی، نو د هغه په اړه پوښتنه ترې وشوه؟ هغه وفرمایل: ریاء (ځان ښودنه)»[1]. دا حدیث امام احمد، طبراني، او بیقهي د محمود بن لبید انصاري رضي اللّه عنه څخه په جید سند روایت کړی دی، او طبراني په جیدو اسانیدو سره د محمود بن لبید، له رافع بن خدیج، له رسول اللّه صلی اللّه علیه وسلم څخه رایت کړی دی.

او د رسول اللّه صلی اللّه علیه وسلم دا قول چې: **ژباړه:** «چا چې له اللّه پرته په یو شیز قسم وخوړ، نو هغه شرک وکړ». امام احمد په صحیح اسناد سره له عمر بن خطاب رضی اللّه عنه څخه روایت کړی

---

(١) أحمد (٤٢٨/٥).

دی. او ابو داود او ترمذي په صحيح اسناد سره د ابن عمر رضی اللّه عنهما څخه روايت کړی دی چې پيغمبر صلی اللّه عليه وسلم فرمايلي دي: ژباړه: «څوک چې له اللّه پرته په بل چا قسم وخوري هغه کفر او يا شرک وکړ»[1]. او د رسول اللّه صلی اللّه عليه وسلم دا قول چې: **ژباړه:** «داسې مه وايئ چې: څه چې اللّه او فلانی وغواړي هغه کيږي، بلکې ووايئ: څه چې اللّه وغواړي او بيا يې فلانی وغواړي هغه کيږي»[2]. ابو داود په صحيح اسناد له حذيفه بن يمان رضی اللّه عنه څخه روايت کړی دی.

دا ډول شرک د ارتداد سبب نه ګرځي، او نه هم په دوزخ کې ابدي عذاب سبب ګرځي، مګر دا د واجب توحيد د بشپړتيا سره په ټکر کې دی.

دريم ډول: پټ شرک دی: او د دې دليل د نبي صلی اللّه عليه وسلم دغه قول دی چې فرمايي: **ژباړه:** «آيا زه تاسې ته د هغه څه په

(١) بخاري -الأيمان والنذور (٦٢٧١)، مسلم - الأيمان (١٦٤٦)، ترمذي -النذور والأيمان (١٥٣٣)، نسائي -الأيمان والنذور (٣٧٦٤)، ابو داود -الأيمان والنذور (٣٢٤٩)، ابن ماجه -الكفارات (٢٠٩٤)، أحمد (٤٧/١)، مالك -النذور والأيمان (١٠٣٧)، دارمي -النذور والأيمان (٢٣٤١).

(٢) ابو داود -الأدب (٤٩٨٠)، أحمد (٣٩٩/٥).

اړه خبر در نه کړم چې زه پرې پر تاسو باندې د مسيح دجال څخه هم زياته ويره لرم؟ هغو وويل: هو، ووايه اې د اللّه رسوله، وېې فرمايل: هغه پټ شرک دی، يو سړی به لمونځ کوي نو د يو چا د کتلو د وجې به خپل لمونځ ښايسته کړي»[1]. دا حديث امام احمد په خپل مسند کې، د ابو سعيد خدري رضي اللّه عنه څخه روايت کړی دی.

او ممکن چې شرک په دوو ډولونو ووېشل شي:

لوی شرک او کوچنی شرک، خو پټ شرک (شرک خفي) دواړو ډولونو ته شاملېږي.

نو په لوی شرک کې د مثال په توګه منافقان شاملېږي؛ ځکه چې دوی خپلې باطلې عقيدې پټوي او د خپل ځان د وېرې له امله په رياء سره د اسلام تظاهر کوي.

او په کوچني شرک کې لکه رياء (ځان ښودنه)، لکه څنګه چې د محمود بن لبيد انصاري په حديث کې راغلي، او د ابو سعيد خدري رضي اللّه عنه په ياد شوي حديث کې اشاره شوې ده. اللّه د برياليتوب مرستندوی دی.

(١) ابن ماجه -الزهد (٤٢٠٤)، أحمد (٣/٣٠).

پنځم درس: احسان:

د احسان رکن، او هغه دا ده چې: د اللّه تعالی داسې عبادت وکړې لکه څنګه چې ته هغه وینې، او که ته هغه نه شې لیدلی، نو هغه خو تا وینې.

شپږم درس: د لمانځه شرطونه:

او هغه نهه دي:

اسلام، عقل، تميز، د بې اودسۍ نشتون، د پلیتۍ نشتون، د عورت پټوالی، د وخت داخلېدل، قبلې ته مخ کول او نیت.

اووم درس: د لمونځ ارکان:

او هغه څوارلس دي:

د توان په صورت کې قيام کول، تکبير تحريمه، د فاتحې سورت لوستل، رکوع کول، له رکوع وروسته سيده کېدل، په اوو اندامونو سجده کول، له سجدې څخه پورته کېدل، د دوو سجدو ترمنځ کېناستل، په ټولو اعمالو کې سکون، د ارکانو ترمنځ ترتيب، وروستۍ تشهد، د هغې لپاره کېناستل، په رسول اللّه صلی اللّه علیه وسلم باندې درود ويل، او دواړه سلامونه.

اتم درس: د لمونځ واجبات:

او هغه اته دي:

ټول تکبیرونه پرته له تکبیر تحریمي څخه، او د امام او یوازې لمونځ کوونکي لپاره (سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ) ویل، او د ټولو لپاره (رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ) ویل، او په رکوع کې (سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيْم) ویل، او په سجده کې (سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى) ویل، او د دواړو سجدو او لومړي تشهد ترمنځ (رَبِّ اغْفِرْ لِيْ) ویل، او د هغې لپاره کښېناستل.

درس نهم: د تشهد بیان:

تشهد دا دی چې وویل شي:

(التَّحِيَّاتُ للهِ والصَّلواتُ والطَّيِّباتُ، السلامُ عليكَ أيُّها النبيُّ ورحمةُ اللهِ وبرَكاتُه، السلامُ علَينا وعلى عِبادِ اللهِ الصَّالِحِين، أشهدُ أن لا إلهَ إلَّا اللهُ، وأشهدُ أنَّ محمَّدًا عبدُهُ ورسولُه)[1].

ژباړه: «ټول ژبني، بدني، او مالي عبادتونه اللّه جل جلاله لره دي، سلام او د اللّه رحمتونه او برکتونه دې وي پر تا اې پیغمبره،

(۱) بخاري – التشهد في الآخرة (۸۳۱)، او مسلم – التشهد في الصلاة (٤٠٢).

سلام دې وي پر مونږ او د اللّه پر نيکو بنده ګانو، ګواهي ورکوم چې له اللّه تعالی نه پرته بل هېڅوک د عبادت حقدار نشته او ګواهي ورکوم چې محمد صلی اللّه عليه وسلم د اللّه بنده او رسول دی».

بيا محمد صلی اللّه عليه وسلم باندې درود وايي او د برکت دعا وکړي، دا چې ووايي: (اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، وبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ)[١].

ژباړه: «يااللّه! پر محمد صلی اللّه عليه وسلم او د هغه پرکورنۍ رحمت وروه، لکه پر ابراهيم عليه السلام او د هغه پرکورنۍ دې چې ورولی وو، بېشکه ته ستايل شوی او لوی يې. يا اللّه ! پر محمد صلی اللّه عليه وسلم او د هغه پر کورنۍ برکتونه وروه، لکه پر ابراهيم عليه السلام او د هغه پرکورنۍ دې چې ورولي وو، بېشکه ته ستايل شوی او لوی يې».

په وروستي تشهد کې له دوزخ، د قبر عذاب، د ژوند او مرګ

---

(١) بخاري – أحاديث الأنبياء (٣٣٧٠)، او مسلم – الصلاة على النبي صلى الله عليه وسلم بعد التشهد (٤٠٦).

فتنې، او د دجال فتنې څخه په اللّه پناه وغواړي. بیا له هرې هغې دعا څخه چې غواړې يې اختياروي، په ځانګړې ډول کومې چې په قرآن او حديث کې راغلي، او ځينې د هغې نه دا دي: (اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ، وَشُكْرِكَ، وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ[1]، اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ، فَاغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ، وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ)[2].

ژباړه: «یا اللّه! ما ته په خپل ذکر کولو او شکر ایستلو باندې او ستا په عبادت کولو کې مدد وکړه، یا اللّه! ما پر خپل ځان ډېر ظلم کړی دی، او له تا پرته بل څوک ګناهونه نه شي بخښلی، نو ما ته له خپل لوري بخښنه وکړه، او پر ما مهرباني وکړه، بېشکه یوازې ته بښوونکی او رحم کوونکی یې».

په لومړي تشهد کې، د شهادتينو وروسته (په ماسپښين، مازديګر، ماښام، او ماخستن لمونځونو کې) دريم رکعت ته پورته شي، که په پیغمبر صلی اللّه علیه وسلم باندې درود وويل شي، نو دا غوره دی؛

(۱) أبو داود – الاستغفار (۱۵۲۲).

(۲) بخاري – الأذكار قبل السلام (۸۳٤)، او مسلم – استحباب خفض الصوت بالذكر (۲۷۰۵).

د عموم حدیث له مخې، او بیا د دریم رکعت لپاره ولاړېږی.

لسم درس: د لمونځ سنتونه:

له هغې جملې څخه:

١- استفتاح: د نماز په پیل کې خاص دعا.

٢. د قیام په وخت کې ښي لاس پر چپ د سینې د پاسه، مخکې او وروسته له رکوع څخه.

٣- د لاسونو پورته کول په داسې حال کې چې ګوتې یو بل سره یوځای او خلاصې وي، تر اوږو یا د غوږونو تر سطحې پورې، د لومړي تکبیر په ویلو، او د رکوع په وخت کې، او د رکوع څخه پورته کېدلو سره، او د لومړي تشهد څخه دریم تشهد ته د قیام په وخت کې.

٤- له یو څخه ډېر د رکوع او سجدې تسبیح ویل.

٥. د (رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ) په ویلو یو څه ورزیاتول: وروسته د رکوع له قیام څخه، او د سجدو ترمنځ د مغفرت دعاء څو ځله تکرارول.

٦- د رکوع په وخت کې د سر او شا برابر ساتل.

٧- د سجدې په وخت کې متونه له اړخونو څخه، او خېټه له ورنونو څخه، او ورنونه له پښو څخه لرې ساتل.

۸- د سجدې په وخت کې لاسونه له ځمکې څخه پورته ساتل.

۹- کيڼه (چپه) پښه هوارول او په ډاډمنه توګه پرې کښېناستل، او په لومړي تشهد او د دوو سجدو په منځ کې ښۍ پښه درول.

۱۰- د تورک ناسته يوازې د درې او څلور رکعتي لمونځونو په وروستي تشهد کې وي، او هغه په دې ډول دی: خپل مقعد باندې کېناستل، او چپه پښه د ښۍ پښې لاندې ننوېستل او ښۍ پښه درول.

۱۱- په لومړي او دوهم تشهد کې د کېناستلو له وخته تر پايه پورې د شهادت ګوتې باندې اشاره او دعا کول.

۱۲- پر محمد او آل محمد باندې، او همدارنګه پر ابراهيم او آل ابراهيم باندې درود او تبريک ويل.

۱۳. په وروستي تشهد کې د دعا لوستل.

۱۴- د سهار، جمعې، اخترونو، استسقاء او د ماښام او ماخوستن د لمونځونو په لومړيو دوو رکعتونو کې په لوړ غږ قرائت کول.

۱۵- د ماسپښين او مازديګر د لمانځه، د ماښام په دريم رکعت او د ماخوستن د لمانځه په وروستيو دوو رکعتونو کې په خفيه ډول تلاوت کول.

۱٦- د قرآن کريم يوه برخه له سورت فاتحې وروسته لوستل، او

د لمانځه د نورو سنتونو په پام کې نیولو سره، پرته له هغه چې موږ یې یادونه وکړه، د هغې له جملې څخه: هغه څه چې لمونځ کوونکی یې له (رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ) څخه اضافه وايي، د امام، مقتدي او یوازې لمونځ کوونکي لپاره د رکوع څخه د پورته کېدو وروسته، او دا سنت ده، او د هغې له جملې څخه: په رکوع کې لاسونه پر زنګونو اېښودل، په داسې حال کې چې ګوتې خلاصې وي.

یوولسم درس: د لمانځه ماتوونکي:

او هغه اته دي:

١- قصدي خبرې کول چې په یاد او پوهې سره وي، اما د هېر شوي او ناپوه کس لمونځ په دې سره نه باطلیږي.

٢- خندا.

٣- خوړل.

٤- څښل.

٥- د عورت ښکاره کېدل.

٦- د قبلې له لوري څخه ډېر انحراف کول.

٧- د لمانځه په جریان کې په دوامداره توګه لوبې کول.

٨- د اودس ماتېدل.

دولسم درس: د اودس شرطونه:

او هغه لس دي:

اسلام، عقل، تمييز، نيت، او د هغه د حکم دوام چې په پام کې ونيسي چې اودس به نه قطع کوي ترخو يې چې بشپړ کړی نه وي، او د اودس لامل قطع کېدل، او د هغه څخه مخکې استنجاء يا استجمار کول، د اوبو پاکوالی او مباحوالی، او د هغه څه لرې کول چې پوستکي ته د اوبو د رسېدو مخه نيسي، او د لمانځه وخت داخلېدل د هغه چا په حق کې چې ناپاکي يې دوامداره وي.

ديارلسم درس: د اودس فرضونه:

او هغه شپږ دي:

د مخ مينځل، په شمول د خولې او پوزې مينځل (مضمضه او استنشاق)، لاسونه تر څنګلو پورې مينځل، د غوږونو په ګډون ټول سر مسح کول، د پښو مينځل تر ږنګونو پورې، په ترتيب او تسلسل سره، پرله پسې مينځل، د مخ، لاسونو او پښو درې ځله مينځل، او همدارنګه مضمضه او استنشاق، او په دې کې فرض دا ده چې يو ځل و مينځل شي، اما د سر مسح کول په تکرار سره مستحب نه

دی، لکه څنګه چې صحیح حدیثونه په دې باندې دلالت کوي.

څوارلسم درس: د اودس ماتوونکي:

او هغه شپږ دي:

هغه څه چې له دواړو لارو څخه راوځي، هغه نجس څيز چې له بدن څخه په ډېره پیمانه راوځي، د خوب یا د بل څه له امله د عقل له لاسه ورکول، پرته له پردې څخه لاس سره د شرمګاه لمس کول، که د مخ شرمګاه وي که د شا، د اوښ غوښه خوړل، او له اسلام څخه ارتداد. اللّه تعالی دې مونږ او ټول مسلمانان د دې څخه وساتي.

مهمه یادونه: د مړي د غسل په اړه: صحیح نظر دا دی چې دا اودس نه ماتوي، او دا د ډېرو علماوو نظر دی؛ ځکه چې د دې لپاره هېڅ ثبوت نشته، مګر که د غسل ورکوونکي لاس د مړي شرمګاه ته پرته له پردې ورسېږي، نو په دې صورت کې اودس واجبېږي.

او غسل ورکوونکی باید د مړي شرمګاه لمس نه کړي مګر د پردې تر شا، په همدې ډول، د ښځې لمس کول اودس نه ماتوي، که هغه شهوت سره وي یا نه وي، د علماوو تر ټولو صحیح نظر له مخې، تر هغه چې له هغه څخه څه شی نه وي راوتلي، ځکه چې رسول اللّه صلی اللّه علیه وسلم خپلې ځینې مېرمنې ښکل کړې او بیا یې پرته

له اودس کولو څخه لمونځ کړی.

اما د اللّه تعالی قول د نساء او مائدې سورتونو کې چې فرمايي:

﴿ . . .أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ. . . ﴾ [النساء: ٤٣]. **ژباړه:** «او کله چې تاسو ښځې لمس کړئ». [النساء سورت: ٤٣ آیت]، **د دې څخه مراد:** جماع (کوروالی) دی، د علماوو د ډېر صحیح نظر له مخې، او دا د ابن عباس رضی اللّه عنه او د ځینو لومړنیو او وروستیو علماوو نظر دی. اللّه توفیق ورکوونکی دی.

پنځلسم درس: مشروع اخلاقو ته د مسلمان غاړه ایښودل:

له هغې جملې څخه: رښتینوالی، امانت، پاکیزګي، شرم، زړورتیا، سخاوت، وفاداري، او د هغو شیانو څخه پاکوالی چې اللّه حرام کړي دي، د ګاونډیانو سره ښه چلند، د اړمنو سره د توان په حد کې مرسته کول، او نور هغه اخلاق چې قرآن او سنت یې شرعیت ثابت کړی دی.

شپاړلسم درس: د اسلامي آدابو مراعت کول:

له هغې جملې څخه: سلام کول، خوشالي، ښي لاس سره خوراک او څښاک، په پیل کې د بسم اللّه ویل، په پای کې الحمد لله ویل، د پرنجي وروسته د اللّه تعالی ستاینه کول (الْحَمْدُ لِله ویل)، که

پرنجي کوونکي الحمد لله وويل، هغه تا بايد "يَرْحَمُکَ اللّه" وويل شي، د ناروغ زيارت کول، د جنازو تعقيبول د جنازې لمونځ او خښولو لپاره، جومات يا کور ته د ننوتلو او وتلو د شرعي آدابو مراعتول، او د سفر پر ترخ کې، مور او پلار، خپلوان، گاونډيان، مشران او کوچنيان، د زيږون مبارکي، د واده مبارکي، مصيبت ځپلو لپاره تسليت ويل، او همداسې نور اسلامي آداب په پوښاک، ايستلو او د بوټانو په پښو کولو کې.

اوولسم درس: د شرک او گناهونو له ډولونو څخه خبرداری:

اووه مهلک گناهونه: اللّه تعالی سره شرک، جادو، د هغه نفس وژنه چې اللّه تعالی حرام گرځولی مگر حقه سره، د سود خوړل، د يتيم مال خوړل، په جهاد کې تښتېدل، پاکو او ناخبرو ښځو باندې تور لگول.

او همداسې نور گناهونه لکه: د والدينو نافرماني، د خپلوانو سره اړيکې پرې کول، په دروغه شاهدي ورکول، دروغ قسمونه، گاونډي ته زيان رسول، د خلکو په ځان، مال، او عزت باندې ظلم کول، د شرابو څښل، او قمار وهل، غيبت، چغلي کول، او داسې نور څيزونه چې اللّه تعالی او يا د هغه رسول صلی اللّه عليه وسلم منع کړي دي.

اتلسم درس: د مړي چمتو کول، پرې دعا کول، او خښول:

او جزئیات يې په لاندې ډول دي:

لومړی: د ځنکدن په وخت کې تلقين ورکول:

څوک چې د ځنکدن په حالت کې وي هغه ته بايد تلقين ورکړ شي، د پيغمبر صلى الله عليه وسلم د حديث په اساس چې فرمايي: ژباړه: «خپلو مړو ته د (لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰه) تلقين ورکړئ»(۱). مسلم په خپل صحيح کې روايت کړی دی، په دې حديث کې له مړو څخه مراد هغه کسان دي چې د ځنکدن په حالت کې وي، او دا هغه کسان دي چې د مرګ نښې په کې ښکاره شوي وي.

دويم: کله چې مرګ يې يقيني شي، سترګې يې بايد پټې کړی شي او ژامه يې وتړل شي.

ځکه چې حديث کې داسې راغلي.

دريم: يو مسلمان مړي ته بايد غسل ورکړل شي، مګر هغه شهيد چې په جګړه کې مړ شوی وي.

(۱) مسلم -الجنائز (۹۱٦)، ترمذي -الجنائز (۹۷٦)، نسائي -جنائز (۱۸۲٦)، ابو داود -الجنائز (۳۱۱۷)، ابن ماجه -ما جاء في الجنائز (۱٤٤٥)، احمد (۳/۳).

هغه ته غسل نه ورکول کېږي او نه يې جنازه کېږي، بلکې په خپلو جامو کې ښخېږي. ځکه چې رسول اللّٰه صلی اللّٰه علیه وسلم د احد په غزا کې وژل شوو ته غسل نه دی ورکړی او نه يې پرې د جنازې لمونځ کړی دی.

څلورم: د مړي د غسل څرنګوالی:

شرمګاه يې بايد پټه کړی شي، بيا لږ پورته کړی شي او په نرمۍ سره خېټې ته فشار ورکړی شي، بيا غسل ورکوونکی يو ټوکر يا ورته شی د خپل لاس شاوخوا باندې تاووي او مړي ته استنجا ورکوي او هغه پاکوي، بيا هغه ته د لمانځه په څېر اودس ورکوي، بيا يې سر او ږيره په اوبو او سدر يا ورته شي سره مينځي، بيا يې ښي اړخ، بيا يې کيڼ اړخ مينځي، بيا يې په دوهم او دريم ځل هم مينځي، هر ځل خپل لاس د هغه په خېټې باندې تيروي، او که له هغې څخه يو څه راوځي نو هغه بايد و مينځي، او مخرج يې بايد د مالوچ يا ورته شی سره بند کړي، او که مالوچ سره بند نه شي، نو پاکه خټه (متې) وکاروئ، يا د نننی طب په وسايلو لکه پټيو (لزق) او نورو شيانو سره يې بند کړئ.

که د مړي بدن په دريو وارو غسل ورکولو باندې پاک نه شي، نو تر پنځو يا اوو وارو پورې غسل تکرار کړئ، بيا يې په يوې ټوکرې

(جامې) سره وچ کړئ، او د ورنونو پورته ځایونه او شرمګاه (مغابن) باندې خوشبويي واچوئ، او د سجدو ځايونه باندې هم خوشبوی ولګوئ، که ټول بدن باندې خوشبويي ولګوئ، نو دا به ښه عمل وي، او کفن يې هم په عطرو سره خوشبو کړي، که مړي برېتونه او نوکان اوږده وي، نو لنډ يې کړئ، او که لنډې يې هم نه کړئ، نو پروا نه کوي، وېښتان يې مه ګمنځوئ، د شرمګان وېښتان يې مه خريئ، او مه يې سنتوئ (ختنه)؛ ځکه چې په دې اړه شرعي دليل نشته، او د ښځې وېښتان دې درې کوڅۍ کړي، او د هغې تر شا يې پرېږدي.

پنځم: مړي ته کفن ورکول (تکفين):

غوره دا ده چې نارينه په دريو سپينو جامو کې کفن شي، پرته له کميس يا پګړۍ څخه، لکه څنګه چې د رسول اللّه صلى اللّه عليه وسلم سره وشول، په دې جامو کې بايد ننوېستل شي، او که هغه په کميس، لنګ او څادر کې کفن شي، نو هېڅ حرج نشته.

او ښځه به په پنځو جامو کې کفن شي: کميس، حجاب، لنګ او دوه څادرونه. ماشوم به په يوه يا دريو جامو کې کفن کېږي، او انجلۍ به په يوه کميس او دوه څادرونو کې کفن کېږي.

واجب دا ده چې مړي ته يو داسې جامه واغوستل شي چې ټول

بدن يې پټ کړي، خو که مړی د احرام په حالت کې وي، نو هغه ته به په اوبو او بيرې باندې غسل ورکول کېږي، او په خپل لنګ او څادر يا بل څه کې به کفن ورکول کېږي، سر او مخ به يې نشي پټيدلی، او نه به وربانديې خوشبويي لګول کېږي؛ ځکه چې هغه به د قيامت په ورځ د تلبيه په حالت کې راپورته کېږي، لکه څنګه چې د رسول اللّه صلی اللّه عليه وسلم په حديث کې ثابت شوی دی، که چېرې محرم ښځه وي، نو هغه د نورو ښځو په څېر کفن کېږي، مګر خوشبويي به ورته نه لګول کېږي، او نه به يې مخ په نقاب او نه لاسونه په دستکشو پوښول کېږي، مګر د هغې مخ او لاسونه په خپل کفن سره پوښل کېږي، لکه څنګه چې مخکې د ښځې د کفن کولو طريقه کې تشريح شوې وه.

شپږم: تر ټولو مستحق کس چې مړي ته بايد غسل ورکړي، او جنازه يې وکړي او ښخ يې کړي:

هغه کسان چې مړي ته د غسل ورکولو، د جنازې لمونځ، او دفنولو مستحق دي: د هغه له خوا وصيت شوی کس، بيا پلار، بيا نيکه، بيا خپلوانو څخه ډېر نږدې او نږدې کس د نارينه وو په هکله.

د ښځې په اړه مستحق او غوره کسان: غسل لومړی د هغې له

خوا وصيت شوی کس، بيا مور، بيا انا، بيا د هغې تر ټولو نږدې ښځه، او مېره او ښځه کولی شي يو بل ته غسل ورکړي؛ ځکه چې ابو بکر صديق رضي اللّه عنه ته د هغه د مېرمنې له خوا غسل ورکړل شو، او همدارنګه علي رضي اللّه عنه خپلې مېرمنې فاطمې رضي اللّه عنها ته غسل ورکړ.

اووم: د جنازې لمونځ طريقه:

څلور تکبيرونه ويل کېږي، او د لومړي تکبير وروسته سورت فاتحه ويل کېږي، او که هغه سره يو لنډ سورت يا يو يا دوه آيتونه وويل شي، نو دا غوره ده؛ د هغه صحيح حديث له مخې چې د ابن عباس رضى اللّه عنهما څخه په دې اړه روايت شوی، بيا دويم تکبير ويل کېږي، او په پيغمبر صلى اللّه عليه وسلم باندې درود ويل کېږي، کوم درود چې په تشهد کې ويل کېږي، بيا دريم تکبير ويل کېږي، او وايي: (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا، وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا، وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا، وَذَكَرِنَا وَأُنْثَانَا، اللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَى الإِسْلاَمِ، وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الإِيمَانِ[1]، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ

---

(١) أبو داود – الدعاء للميت (٣٢٠١)، او ابن ماجه – الدعاء في الصلاة على الجنائز (١٤٩٨).

وَارْحَمْهُ وَعَافِهِ وَاعْفُ عَنْهُ، وَأَكْرِمْ نُزُلَهُ، وَوَسِّعْ مُدْخَلَهُ، وَاغْسِلْهُ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ، وَنَقِّهِ مِنَ الْخَطَايَا كَمَا يُنَقَّى الثَّوْبَ الأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ، وَأَبْدِلْهُ دَارًا خَيْرًا مِنْ دَارِهِ، وَأَهْلاً خَيْرًا مِنْ أَهْلِهِ، وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ، وأَعِذْهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَعَذَابَ النَّارِ[1]، وَافْسَحْ لَهُ فِيْ قَبْرِهِ، وَنَوِّرْ لَهُ فِيْهِ، اللَّهُمَّ لَا تَحْرِمْنَا أَجْرَهُ وَلَا تُضِلَّنَا بَعْدَهُ)[2].

ژباړه: «اې اللّه! زموږ ژونديو او مړو ته، حاضرانو او غائبانو، کوچنيانو او لويانو، نارينه او ښځينه و ته بخښنه وکړه، اې اللّه! څوک چې زموږ په منځ کې ژوندی ساتې، هغه په اسلام باندې ژوندی وساته، او څوک چې زموږ په منځ کې يې مړ کوې، هغه په ايمان سره مړ کړه، اې اللّه! هغه ته بخښنه وکړه، هغه باندې رحم وکړه، هغه ته عافيت ورکړه، هغه معاف کړه، هغه ته د عزت ځای ورکړه، د هغه قبر پراخ کړه، او هغه په اوبو، واورې او ږلۍ سره ومينځه، او هغه له ګناهونو څخه پاک کړه لکه څنګه چې سپينه جامه له ناپاکۍ څخه پاکېږي، د هغه کور په غوره کور بدل کړه، او د هغه

(١) مسلم – الدعاء للميت في الصلاة (٩٦٣).

(٢) مصنف عبدالرزاق الصنعاني – القراءة والدعاء في الصلاة على الميت (٦٤٣٠).

کورنۍ په غوره کورنۍ بدله کړه، او هغه جنت ته داخل کړه، او د قبر او د اور له عذابونو څخه يې وساته، او د هغه قبر پراخه کړه او د هغه لپاره يې رڼا کړه، اې اللّه! موږ د هغه له اجر څخه مه محروموه او موږ د هغه وروسته مه ګمراه کوه». بيا څلورم تکبير ويل کيږي، او ښۍ خوا ته يو ځلې سلام کوي.

د هر تکبير سره لاسونه پورته کول مستحب دي، که چيرته مړی ښځه وي، نو بايد وويل شي: (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهَا...) «اې اللّه، هغې ته بخښنه وکړه... » او داسې نور. که چيرته دوه جنازې وي، نو بايد وويل شي: (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُمَا ...) «اې اللّه، هغوی دواړو ته بخښنه وکړه... » او داسې نور. که چيرې ډيرې جنازې وي، نو بايد وويل شي: (اللّهُمَّ اغْفِرْ لَهُمْ ...) «اې اللّه، هغوی ته بخښنه وکړه...» او داسې نور. او که چيرته مړی ماشوم وي، نو بايد د هغه لپاره د بخښنې غوښتلو پر ځای وويل شي: (اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ فَرَطـًا وَذُخْراً لِوَالِدَيْهِ، وَشَفِيعـًا مُجَابـًا، اللَّهُمَّ ثَقِّلْ بِهِ مَوَازِينَهُمَا، وَأَعْظِمْ بِهِ أُجورَهُمَا، وَأَلْحِقْهُ بِصَالِحِ سَلَفِ الْمُؤْمِنِينَ، وَاجْعَلْهُ فِي كَفَالَةِ إِبْرَاهِيمَ عليه

السلام، وَقِهِ بِرَحْمَتِكَ عَذَابَ الْجَحِيمِ)[1].

ژباړه: «اې اللّه! هغه د خپلو والدينو لپاره د مقدّم او مخکي اجر او د ذخيرې په توګه وساته، او هغوی ته يې د قبول شوي شفاعت کوونکي په توګه وګرځوه. اې اللّه! د دې په ذريعه د هغوی د نيکيو تله درنه کړه، او د دې په ذريعه هغوی ته لوی اجرونه ورکړه، او هغه د مخکني صالحو مومنانو صالحو مشرانو سره يو ځای کړه، او د ابراهيم عليه السلام په کفالت کې يې وساته، او د خپل رحمت په واسطه يې د جهنم له عذابه وساته».

سنت دا ده چې امام د نارينه د سر په برابر ودرېږي، او د ښځې د بدن د منځ په برابر ودرېږي، که چېرته ګڼ شمېر جنارې وي، امام بايد د نارينه مړي سره نيږدې ودرېږي، او ښځه قبلې ته نيږدې اينبودله کېږي، او که له دوی سره ماشومان وي، نو ماشوم هلک، بيا ښځه، او بيا ماشومه انجلۍ وړاندې کېږي، او د ماشوم هلک سر بايد د نارينه د سر په برابر وي، د ښځې منځ د نارينه د سر په برابر وي، او همدارنګه د انجلۍ سر د ښځې د سر په برابر او منځ يې د

---

(۱) مسند أحمد – مسند الكوفيين (١٨١٧٤) ولفظه: "والسقط يصلى عليه، ويدعى لوالديه بالمغفرة والرحمة".

نارينه د سر په برابر وي، او ټول لمونځ کوونکي د امام شاته ودريږي، خو که يو تن ته د امام شاته ځای و نه موندل شي، نو د هغه ښي اړخ کې دې ودريږي.

اتم: د ښخولو طريقه:

مشروع دا ده چې د قبر ژوروالی د يو سړي د نيمايي قد تر کچې پورې وي، او قبلې خوا ته يو لحد وي، او مړی په لحد کې ښي اړخ باندې ايښودل کيږي، د کفن غوټې پرانيستل کيږي، خو غوټې بايد لرې نه شي، بلکې پرېښودل شي، که مړی نارينه وي يا ښځينه مخ يې بايد لوڅ نه شي، بيا په لحد باندې خښتې کېښودل شي، او د ختې په ذريعه دې محکم کړی شي ترڅو له خاورو څخه وساتل شي، او که خښتې نه وي، په نورو شيانو لکه تختې، ډبرې، لرگي يا نورو وسايلو څخه کار واخيستل شي ترڅو له خاورو څخه وساتل شي، بيا به خاوره پرې واچول شي او په دې وخت کې د دې مستحب ده چې وويل شي: (بِاسْمِ اللهِ، وَعَلَى مِلَّةِ رَسُوْلِ اللهِ)، او قبر د يو شبر (لويشت) په اندازه بايد لوړ شي، او که ممکن وي، قبر باندې جغل واچول شي او اوبه ورباندې وشيندل شي.

او مشروع ده چې د جنازې دفن کوونکي د قبر په غاړه ودريږي

او د مړي لپاره دعا وکړي؛ ځکه چې نبي کريم صلى اللّه عليه وسلم به کله چې د مړي دفن نه فارغ شو، د قبر تر څنګ به ودرېده او فرمايل به يې: ژباړه: «د خپل ورور لپاره مغفرت وغواړئ، او د هغه لپاره ثبات وغواړئ، ځکه چې هغه اوس پوښتل کېږي»[(١)].

نهم: که چېرته چا مړي باندې د جنازې لمونځ نه وي کړی، نو روا ده چې د دفن څخه وروسته دې ورباندې لمونځ وکړي.

ځکه چې پيغمبر صلى اللّه عليه وسلم دا کار کړی دی، خو دا کار بايد د يو مياشت په ترځ کې ترسره شي، که موده د يوې مياشت څخه ډېره شي، نو د قبر پر سر لمونځ کول روا نه دي؛ ځکه چې د نبي صلى اللّه عليه وسلم څخه نه دي روايت شوي چې يو مياشت وروسته يې د قبر پر سر لمونځ کړی وي.

لسم: د مړي کورنۍ لخوا د خلکو لپاره خواړه چمتو کول جواز نه لري:

د جرير بن عبداللّه بجلي، چې يو جليل صحابي و رضي اللّه عنه د قول پر بنياد: **ژباړه:** «موږ به د مړي کورنۍ ته راټولېدل، او د دفن

(١) ابو داود -الجنائز (٣٢٢١).

ښخه وروسته د خوراک چمتو کول د نوحې (غمیزې) ښخه ګڼل»[1].

امام احمد په حسن سند سره روایت کړی دی، خو د مړي کورنۍ لپاره یا د هغوی میلمنو لپاره خواړه چمتو کول څه حرج نلري، او د مړي د کورنۍ خپلوانو او ګاونډیانو لپاره روا ده چې هغوی خواړه چمتو کړي؛ ځکه چې کله نبي ﷺ ته د جعفر بن ابي طالب رضي اللّه عنه په شام کې د هغه شهادت خبر ورسېد، نو هغه له خپلې کورنۍ څخه وغوښتل چې د جعفر کورنۍ لپاره خواړه چمتو کړي، او وې فرماویل: ژباړه: «هغوی باندې هغه څه راغلي دي چې غمجن کړي یې دي»[2].

د مړي په کورنۍ باندې هیڅ حرج نشته چې خپل ګاونډیان یا نور خلک د هغه خوراک خوړلو لپاره راوبلي چې دوی ته رواړل شوي دي، او تر کومه چې موږ له شرعي څخه پوهېږو، د دې لپاره کوم ځانګړی وخت نشته.

یوولسم: د یوې ښځې لپاره جواز نلري چې له درې ورځو

(۱) مسند أحمد (٦٩٠٥).

(۲) ترمذي -الجنائز (٩٩٨)، ابو داود -الجنائز (٣١٣٢)، ابن ماجه -ما جاء في الجنائز (١٦١٠).

** څخه ډېر وخت یو مړي لپاره عزاداري او غم وکړي، مګر پر خاوند باندې او یا دا چې امېدواره وي.**

د یوې ښځې لپاره جواز نلري چې له درې ورځو څخه ډېر وخت یو مړي لپاره ماتم او غم وکړي، مګر پر خاوند باندې، چې په دې صورت کې څلور میاشتې او لس ورځې ماتم او غم وکړي، مګر دا چې ښځه امیدواره وي، نو هغه دې تر ولادته پورې ماتم او غم وکړي؛ د ثابت سنت پر بنیاد چې له رسول اللّه صلی اللّه علیه وسلم څخه روایت شوی دی.

او د نارینه لپاره جواز نه لري چې د کورنۍ یا نورو لپاره ماتم او غم وکړي.

دولسم: د نارینه لپاره روا دی چې کله نا کله د قبرونو زیارت وکړي، او مړو ته دعا وکړي او هغوی لپاره د رحمت غوښتنه وکړي، او همدارنګه مرګ په یاد راولي او هغه څه چې له مرګه څخه وروسته راځي،

د رسول اللّه صلی اللّه علیه وسلم د دې قول پر بنیاد: **ژباړه:** «د

قبرونو زيارت وكړئ، ځكه چې دا تاسو ته آخرت په ياد راولي»[۱].
امام مسلم په خپل صحيح كې روايت كړى دى، او هغه صلى اللّه عليه وسلم خپلو اصحابو ته دا تعليم وركاوه، چې كله د قبرونو زيارت ته تلل داسې دې ووايي: **ژباړه:** «سلام دې وي پر تاسو د دې ځاى اوسېدونكو مومنو او مسلمانانو، او بېشكه كه اللّه وغواړي، موږ به هم تاسو سره يوځاى شو، موږ له اللّه څخه د خپل ځان او ستاسو لپاره عافيت او سلامتيا غواړو، اللّه دې مخكنينو او وروستنيو باندې رحم وكړي»[۲]. مگر ښځې د قبرونو زيارت نه شي كولى، ځكه چې رسول اللّه صلى اللّه عليه وسلم د قبرونو زيارت كوونكو ښځو باندې لعنت ويل دى، ځكه چې د هغوى څخه د فتنې او د صبر كموالي وېره شتون لري، او همدارنگه ښځو باندې د جنازې سره تر مقبرې پورې تلل هم نشته، ځكه چې رسول اللّه صلى اللّه عليه وسلم هغوى له دې كار څخه منع كړې دي، خو په جوماتونو يا د جنازې په ځاى كې مړي باندې لمونځ كول د ښځو او نارينه وو لپاره روا ده.

---

(۱) مسلم -الجنائز (۹۷۶)، نسائي -الجنائز (۲۰۳٤)، ابو داود -الجنائز (۳۲۳٤)، ابن ماجه -ما جاء في الجنائز (۱٥٦۹)، احمد (۲/٤٤۱).
(۲) مسلم -الجنائز (۹۷٥)، نسائي -الجنائز (۲۰٤۰)، ابن ماجه -ما جاء في الجنائز (۱٥٤۷)، احمد (٥/۳٥۳).

دا د هغې موضوع وروستۍ وه چې اللّه تعالی يې ما ته راټولول اسان کړل.

وصلی اللّه وسلم علی نبينا محمد، وآله وصحبه .

هدية
HĀDIYAH

موسوعة ضيوف الرحمن

مواد منتقاة للحجاج والمعتمرين و الزوار بلغات العالم

978-603-8517-90-1